

НЕОБХІДНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Автором розглядається категорія «якість бюджетного планування», наводиться власне тлумачення даного поняття. В статті розглядається необхідність оцінювання якості бюджетного планування та зазначаються елементи системи оцінки якості бюджетного планування

Ключові слова: бюджет, бюджетне планування, державні фінанси, якість бюджетного планування.

Постановка проблеми. В умовах реформування сфери державних фінансів та трансформації бюджетної системи виникає необхідність в перетворенні процесів, що забезпечують функціонування згаданих систем, зокрема бюджетного планування. Сьгоднім бюджетне планування в Україні є важливим інструментом, що відображає бюджетну політику держави та органів місцевого самоврядування і забезпечує досягнення її цілей.

З огляду на європейський вектор розвитку нашої держави, потребу в поліпшенні функціонування бюджетної системи України та ефективності бюджетного механізму до рівня не нижче країн Європи виникає потреба у засобах удосконалення системи бюджетного планування як важливої складової фінансового механізму держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню проблем функціонування бюджетної системи й особливостей здійснення бюджетного планування присвячено праці багатьох науковців. Так, дослідження у згаданому напрямку здійснювали С.С.Гасанов, Т.М.Єфименко, І.О.Луніна, С.В. Михайленко, В.М.Семяновський, О.В. Шишко та ін.

Проте, з огляду на постійний та динамічний розвиток державних фінансів і бюджетної системи нашої держави виникає потреба у подальших наукових дослідженнях проблем організації та окресленні шляхів розвитку бюджетного планування.

Постановка завдання. Водночас, вихідною умовою для поліпшення бюджетного планування є дослідження його стану з метою виявлення проблемних місць даного процесу та, на основі здійсненого аналізу, розробка шляхів удосконалення бюджетного планування, що і є метою нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що стан бюджетного планування характеризується певними параметрами або є характеристиками, що в сукупності складають його якість. Відповідно, логічним буде припущення про те, що для аналізу стану бюджетного планування, необхідним є

здійснення оцінювання якості планування бюджету.

Базуючись на здійснених раніше дослідженнях, під якістю бюджетного планування пропонуємо розуміти сукупність притаманних бюджетному плану та процесу складання бюджету властивостей, параметрів та характеристик, рівень або варіант яких спроможний забезпечити досягнення цілей бюджетної політики та виконання функцій бюджету держави протягом визначеного періоду часу [4, с.114].

Зазначимо, що потреба в оцінці якості бюджетів зумовлюють окрім згаданих вище аргументів ще й емпіричні дані функціонування бюджетної системи. Спробуємо підтвердити нашу точку зору. Так, на нашу думку, необхідність створення системи оцінки якості бюджетного планування та обґрунтованість бюджетного плану можна продемонструвати здійснивши аналіз планових і фактичних бюджетних показників. Окремі пропозиції щодо доцільності такого аналізу наведено в працях українських вчених [5; 6; 10].

Емпіричне підтвердження необхідності оцінки якості бюджетного планування спробуємо отримати проаналізувавши динаміку надходжень та видатків бюджету держави. В таблиці 1 відображено результати аналізу дохідної частини державного бюджету. Зокрема, планові показники отримані з законів про державний бюджет зі змінами та доповненнями на кінець відповідного бюджетного періоду, фактичні відображають рівень фактичного виконання бюджету держави за доходами у відповідному році.

Як бачимо з таблиці 1 найбільше негативне відхилення -16,38% (-3 913 083,3 тис.грн.) спостерігалось в 1999 році. Найбільше позитивне відхилення факту від плану +7,85% (+5 122 089,5 тис.грн.) було в 2004 році. В цілому за аналізований період, інтервал відхилень становив 24,23 в.п. (див.рис 1.), середнє відхилення 5,70% (8 778 026,7 тис.грн.)

Аналіз доходів бюджету держави за 1999-2013 рр.* (тис.грн.)

| Рік | Доходи бюджету (закон зі змінами) | Доходи бюджету (факт) | Відхилення | |
|------|--------------------------------------|--------------------------|---------------|---------|
| | | | абс. | % |
| 1999 | 23 895 260,8 | 19 982 177,5 | -3 913 083,3 | -16,38% |
| 2000 | 33 946 526,9 | 36 229 902,6 | 2 283 375,7 | 6,73% |
| 2001 | 41 961 066,9 | 39 726 458,8 | -2 234 608,1 | -5,33% |
| 2002 | 45 390 509,5 | 45 467 565,5 | 77 056,0 | 0,17% |
| 2003 | 53 272 580,8 | 55 076 898,1 | 1 804 317,3 | 3,39% |
| 2004 | 65 215 662,8 | 70 337 752,3 | 5 122 089,5 | 7,85% |
| 2005 | 106 124 985,5 | 105 330 241,8 | -794 743,7 | -0,75% |
| 2006 | 127 516 631,0 | 133 521 657,2 | 6 005 026,2 | 4,71% |
| 2007 | 157 287 046,0 | 165 939 184,6 | 8 652 138,6 | 5,50% |
| 2008 | 231 931 966,7 | 231 722 888,5 | -209 078,2 | -0,09% |
| 2009 | 245 309 356,4 | 209 700 329,0 | -35 609 027,4 | -14,52% |
| 2010 | 254 995 704,1 | 240 615 241,1 | -14 380 463,0 | -5,64% |
| 2011 | 303 875 487,7 | 314 616 872,9 | 10 741 385,2 | 3,53% |
| 2012 | 373 960 236,2 | 346 053 962,2 | -27 906 274,0 | -7,46% |
| 2013 | 351 164 635,3 | 339 226 901,7 | -11 937 733,6 | -3,40% |

*складено автором на основі [8;9]

Аналізуючи дані, що характеризують видаткову частину бюджету держави (таблиця 2.) бачимо, що відхилення фактичного показника видатків бюджету від показника видатків бюджету зазначеному в законах про державний бюджет зі змінами та доповненнями за відповідний рік за період з 1999 по 2013рр.

змінюється від -12,68% в 1999 році до +10,05% в 2004 році (інтервал – 22,73 в.п.). Середнє абсолютне відхилення за аналізований період становить 7 833 001,0 тис.грн. (5,10%). Відносні відхилення за 1999-2013рр. візуалізовані на рис. 2.

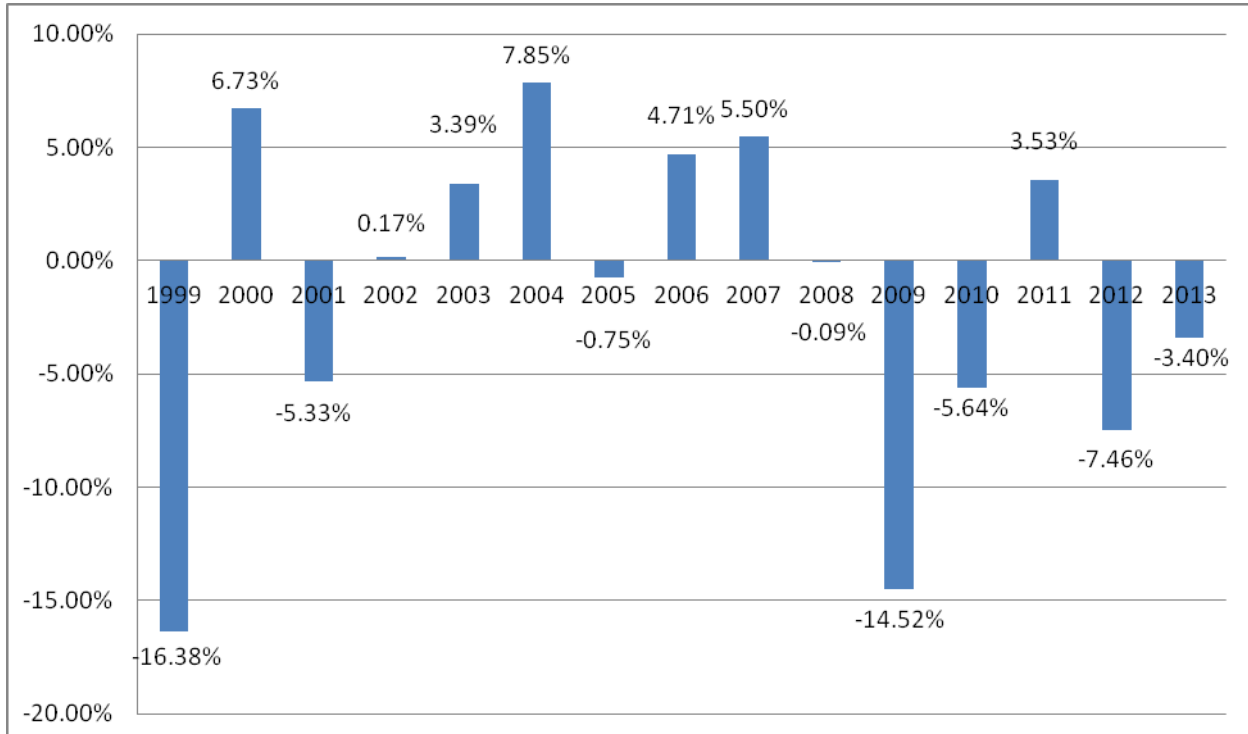


Рис.1. Відхилення фактичного показника доходів бюджету від показника доходів бюджету зазначеному в законі України про Державний бюджет України зі змінами та доповненнями за відповідний рік

Аналіз видатків бюджету держави за 1999-2013 рр.* (тис.грн.)

| Рік | видатки бюджету (закон зі змінами) | видатки бюджету (факт) | Відхилення | |
|------|---------------------------------------|------------------------|---------------|---------|
| | | | абс. | % |
| 1999 | 25 135 260,8 | 21 947 500,0 | -3 187 760,8 | -12,68% |
| 2000 | 33 946 526,9 | 35 532 584,6 | 1 586 057,7 | 4,67% |
| 2001 | 41 961 066,9 | 40 407 108,9 | -1 553 958,0 | -3,70% |
| 2002 | 49 498 467,3 | 44 348 215,1 | -5 150 252,2 | -10,40% |
| 2003 | 55 907 506,0 | 56 120 028,0 | 212 522,0 | 0,38% |
| 2004 | 72 215 687,6 | 79 471 508,7 | 7 255 821,1 | 10,05% |
| 2005 | 117 394 610,1 | 112 975 943,4 | -4 418 666,7 | -3,76% |
| 2006 | 140 199 363,7 | 137 108 005,4 | -3 091 358,3 | -2,20% |
| 2007 | 174 631 522,2 | 174 254 303,7 | -377 218,5 | -0,22% |
| 2008 | 253 207 875,1 | 241 490 076,7 | -11 717 798,4 | -4,63% |
| 2009 | 274 156 440,7 | 242 437 217,5 | -31 719 223,2 | -11,57% |
| 2010 | 307 748 182,9 | 303 588 748,3 | -4 159 434,6 | -1,35% |
| 2011 | 342 690 347,5 | 333 459 458,0 | -9 230 889,5 | -2,69% |
| 2012 | 413 605 316,0 | 395 681 526,3 | -17 923 789,7 | -4,33% |
| 2013 | 419 843 834,9 | 403 933 570,4 | -15 910 264,5 | -3,79% |

*складено автором на основі [8;9]

Висновки. Таким чином, на основі результатів проведеного аналізу бачимо, що існує необхідність поліпшення якості бюджетного планування підтвердженням чого є значні інтервали відхилень планових показників від фактичних як за доходами так і за видатками за аналізований період.

На основі викладеного вважаємо, що шляхом для поліпшення ситуації є

запровадження в практику бюджетного планування системи оцінки якості бюджетного планування. На нашу думку, така система повинна включати декілька взаємопов'язаних процедур. Так, важливим елементом системи має стати моніторинг соціально-економічних та бюджетних показників, оцінка якості бюджетного плану та оцінка якості процесу бюджетного планування.

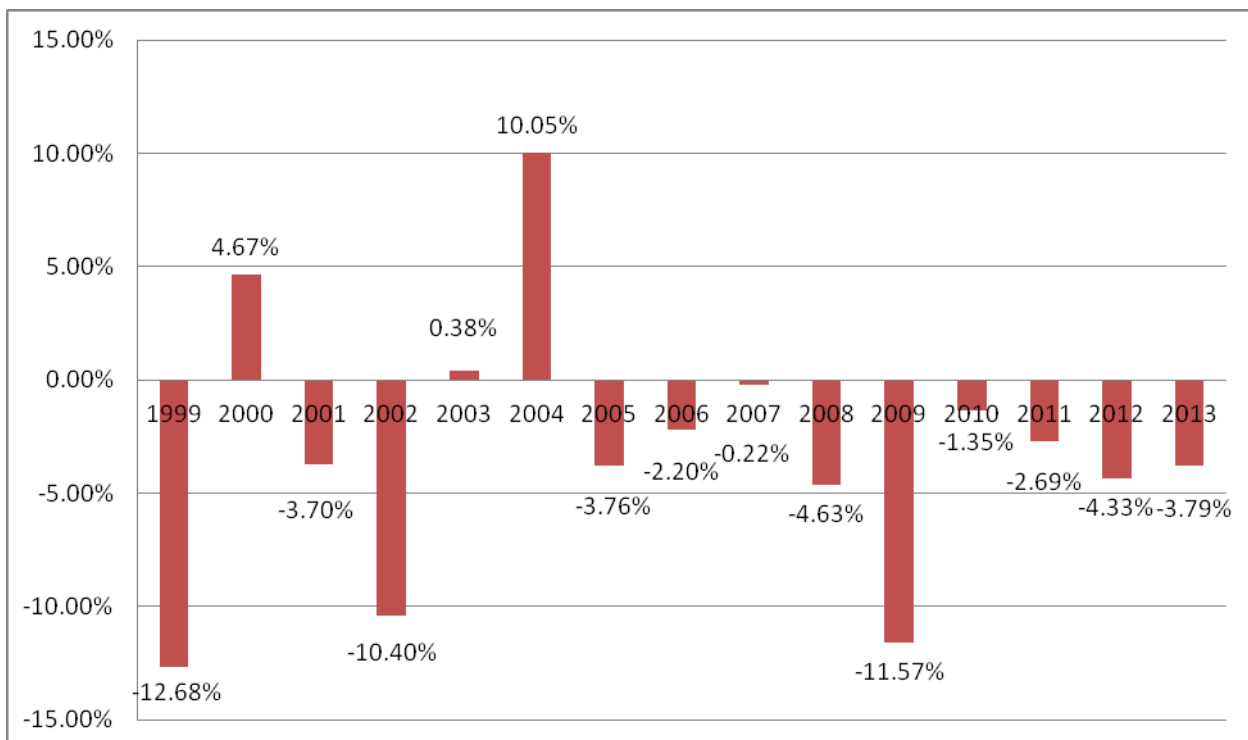


Рис.2. Відхилення фактичного показника видатків бюджету від показника видатків бюджету зазначеному в законі України про Державний бюджет України зі змінами та доповненнями за відповідний рік

Водночас, система оцінювання якості бюджетного планування повинна функціонувати базуючись на інформації з офіційної звітності (зокрема, фінансової та/або казначейської), а звітність, в свою чергу, будується таким чином, щоб містити дані, необхідні для системи.

Подальші наукові пошуки вважаємо за необхідне спрямувати в напрямку дослідження критеріїв системи оцінки якості бюджетного планування та шляхів її імплементації в практику бюджетотворення в Україні.

Список літератури

1. Бауманн Е. Стандарти Європейського союзу у сфері державних фінансів/ Е. Бауманн // Фінанси України.-№12, 2013.
2. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ: у 4 т. / ДННУ «Акад.фін.управління». -К.,2011 – Т. 2. – 912 с.
3. Жебчук Р. Оцінка якості бюджетного планування в Україні. Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: матеріали ІХ-ї Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. Ч.2. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 371 с.
4. Жебчук Р.Л. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «якість бюджетного планування» /Р.Л.Жебчук // Науковий вісник Чернівецького національного університету: Збірник наукових праць.Вип. 669-671.Економіка. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013.-296с.
5. Захарін С.В. Бюджетна політика інвестиційної активності/ С.В. Захарін// Економіка і прогнозування. – 2008. - №1. – С.50-62.
6. Михайленко С.В. Методологія оцінки достовірності бюджетного планування/ С.В. Михайленко// Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №5(107). – С.198.
7. Молдован О. О. Щодо оптимізації процесів бюджетного прогнозування та планування в Україні [Електронний ресурс] : Аналітична записка/ О. О.Молдован; Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України .- Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1089/>
8. Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
10. Скрипник А.В. Фактори ризику виконання планових показників бюджетів України / А.В. Скрипник, Т.М. Паянок // Фінанси України. – 2008. - №6. – С.31-44.

Аннотация

Роман Жебчук

НЕОБХОДИМОСТЬ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА БЮДЖЕТНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ БЮДЖЕТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Автором рассматривается категория «качество бюджетного планирования», приводится собственное толкование данного понятия. В статье рассматривается необходимость оценивания качества бюджетного планирования и указываются элементы системы оценки качества бюджетного планирования

Ключевые слова: бюджет, бюджетное планирование, государственные финансы, качество бюджетного планирования.

Summary

Roman Zhebchuk

NECESSITY OF ASSESSMENT OF BUDGET PLANNING QUALITY DURING REFORMATION OF BUDGET SYSTEM IN UKRAINE

The author examines the category of " quality of budget planing " gives the own interpretation of the term, In this article the author examines the necessity of assessment of budget planning quality and indicate elements of assessing the quality budget planning system.

Keywords: budget, budget planning, public finance, the quality of budget planning.